

PROBLÉMY SÚČASNÉHO SKAUTINGU

Skauting prežíva obdobie problémov. Na Slovensku je to pokles členstva, v Česku zistenie, že napriek 60-tisícovej členskej základni sa v prieskume verejnej mienky umiestnil skautský vedúci čo do spoločenskej prestíže až na predposlednom mieste (na poslednom bol farár ☺) a predstihol ho ešte aj vágny „vedúci záujmového krúžku“. A v USA, kde je skauting na úrovni, o akej sa na Slovensku neodvažujeme ani snívať, zase činovníci skúmajú, prečo majú napriek tomu všetkému mizernú prestíž (to hovoria oni, Amíci!) a v povedomí sú pre Američanov „skautíci“ spravidla vhodným dôvodom ku vtípom a uťahovaniu si.

V čom je teda problém? Na Duchovnej rade sme sa o tom zhovárali už niekoľkokrát a teraz sa pokúsím nejako zhrnúť, na čo sme vlastne prišli:

A) SKAUTING, ALEBO NIČ!

V dobe, keď B. P. zakladal skautské hnutie, alebo keď v Prahe kočíroval svoju „Dvojku“ Foglar, bola situácia asi takáto: Alebo si v skautingu, alebo na ulici, alebo... a to ďalšie alebo už nebolo. Skauting bol v podstate bezkonkurenčný. Bol výnimočný a atraktívny už vôbec tým, že bol! Na tomto postavili svoj ohromný úspech aj iné organizácie tej doby, napríklad aj neslávna nacistická Hitlerjugend. Pamätníci dodnes spomínajú, aký to bol šok pre dieťa, ktoré okrem obecnej školy a pasenia kráv nepoznalo celý život nič iné – a zrazu sa ocitlo na letnom tábore Hitlerjugend, s atraktívnym programom, s obdivovanými „polobohmi“ – dôstojníkmi ako vedúcimi...! To bol proste zázrak.

DNES je situácia iná. V ohromnej konkurencii Tralalandov, komerčných táborov, voľnočasových organizácií, firemných podujatí, boomu dovoleníek, záujmových krúžkov a spústy iných atrakcií – nehovoriac o zábave typu disco, TV, PC, kino s kvalitnými filmami – už skauting vôbec nie je výnimočný. Je jeden z mnohých. A musí ponúknuť neporovnateľne viac, než vo svojej dobe stačilo B. P.-mu, či Foglarovi, aby sa v tejto džungli presadil!

B) CITLIVO ZVOLENÝ SYMBOLICKÝ RÁMEC

Dievčatá nech mi odpustia, ale v tejto časti sa zameriam iba na chlapcov – skautov, pretože ich B. P. zakladal a dievčatá boli iba príjemným prekvapením v koncepte dovtedy chlapčenskej organizácie.

Takže, páni vodcovia, spomeňte si teraz na svoje chlapčenské a detské roky. Ako ste sa hrávali? Ja osobne si pamätám, že sme sa hrávali na vojakov, na policajtov a na kovbojov a indiánov. Všetko hry, kde sa bojovalo a strieľalo. A tipujem, že u väčšiny z Vás to bolo rovnako. Mohli by sme teraz rozvláčne písať o genetike a o pudoch, ktoré sme podedili,

o samičkách, ktoré privádzajú na svet nový život a o samčekoch, ktorí preň vybojujú priestor a bránia ho... Ale stačí, ak povieme, že bojovanie a zápasenie máme v krvi. Nakoniec, čo iné je futbal, hokej a šport vôbec, ak nie určitá „civilizovaná náhrada“ za absenciu skutočného boja?

B. P. v tomto smere úplne geniálne trafil do čierneho, uvedomoval si to a nijako sa tým netajil. Dodnes málo oceňujeme, že jeho skauting nebol hnutím *so* symbolickým rámcom (ako je to dnes u nás), on *bol* symbolickým rámcom. Slovo „scout“ v tej dobe označovalo vojaka – špecialistu. Keby sme dnes chceli urobiť niečo podobné, museli by sme založiť organizáciu „Detská cudzinecká légia“ a napísať knihu „Legionárom cudzineckej légie pre chlapcov“ a najat' za vodcov starých vyslúžilých legionárov. Skauting jednoducho bolo miesto, kde si malý chlapec z predmestia mohol pod velením vavrínmi ovenčeného generála a otca britských špeciálnych jednotiek vyskúšať, aké to je byť jedným z nich.

DNES žijeme v Európe s traumou po dvoch svetových vojnách. Chybou podľa mňa je, že s odsúdením nacizmu a komunizmu a ich vojenskej rozpínavosti sme de facto odsúdili aj vojnu ako takú – čiže spolu s agresívnou vojnou sme odsúdili aj vojnu, ktorá je naopak obranou niečoho, za čo stojí zomrieť. Radi akosi zabúdame, že nebyť miliónov amerických a západných vojakov v roku 1945 a potom ďalších desiatky rokov až do roku 1989, z ktorých mnohí obetovali životy, zdravie, svoju mladosť, nebyť odhodlanosti Kennedyho a Ameriky ísť za Kubánskej krízy až na ostrie noža, tak by Európu dávno prevalcoval komunizmus¹, alebo hoci aj militantný Islam...²

B. P. nezakazoval chlapcom bojovať. Naopak, hral sa s nimi veľkolepú hru na vojakov. A pri nej ich učil, *za čo* bojovať. Učil ich, aké sú to hodnoty, za ktoré sa bojovať oplatí a za ktoré sa oplatí aj zomierať, a to nielen s puškou v ruke. Vychovával mladých ľudí tak, aby za tieto hodnoty dokázali bojovať a ak treba, aj sa obetovať. A, naopak, učil ich aj to, za čo a kvôli čomu žiaden *rytier* a skaut nikdy bojovať nesmie a nebude!

My sme ale toto všetko hodili cez palubu. „Demilitarizovaný“ skauting v „civilnej rovnošate“ tak namiesto výchovy zocelených mladých ľudí, stojacich na jasných hodnotách a ochotných obetovať za ne a za ich obranu aj život, ak treba; až pričasto produkuje iba nezrelých a nevyhranených „mladíkov“, ktorí sú ochotní nanajvýš tak „diskutovať a konferovať a názoroch“, ale nič viac... Ak aj niekedy hovoríme o rytieroch ako vzore skautingu, tak zdôrazňujeme skôr rytiera ako „gentlemana“ a vznešeného dobráka, ale nie ako bojovníka, ktorý v prípade potreby vytiahol aj meč a vlastnou hrud'ou bránil toho, kto mu bol zverený...

Nehovoriac o tom, že strácame jeden z veľkých „t'ahákov“ skautingu, pretože – takmer slovami B. P.-ho – grandiózna hra na vojakov Dobra na jednej strane a vágne zlepovanie si papierových skladačiek a navštevovanie múzeí na druhej strane – to sú dve úplne rozdielne kávy, že? A deti to chápu až príliš dobre!

No, za toto ma určite ukrižujete a ukameňujete zároveň, ale pokiaľ chvíľu pohoviete, tak

---

¹ Napríklad v roku 1978 bola Varšavská zmluva pripravená na útok na Európu a na hraniciach stálo 19 500 tankov s cieľom prevalcovať celú Západnú Európu. Západ vtedy zachránila neutrónová bomba – masová a lokálne použiteľná protitanková zbraň, proti ktorej komunisti nemali ochranu... A tak k vojne, našťastie, nedošlo... toľko dejiny.

² Polovica slovenských dejín je nakoniec o Turkoch, plieniacich naše zeme, že jo...

ešte zopár ďalších postrehov... ☺

D) PROGRAMOVÁ NEKOMPETENTNOSŤ

Dajte si úprimnú odpoveď:

- Ak chcete, aby sa Vaše dieťa naučilo hrať na gitaru, dáte ho do skautingu, alebo na umeleckú školu?
- Ak chcete, aby si Vaše dieťa zlepšilo kondíciu, prihlásite ho na futbal, alebo na skauting?
- Ak chcete, aby sa Vaše dieťa prehĺbilo vo viere a duchovnom živote, prihlásite ho na skauting, alebo do náboženskej organizácie?
- Ak chcete, aby sa dieťa uplatnilo na vysokej škole, prihlásite ho na doučovanie, alebo na skauting?

Chápeme o čo ide? V podstate vo všetkých oblastiach jestvujú dôveryhodné, odborné a v tomto zmysle „profesionálne“ organizácie, ktorým my, skautskí vodcovia so 14 dňami Lesnej školy, nemôžeme konkurovať. Ak teda rodič pre dieťa chce niečo užitočné pre život, využije tieto špecializované organizácie.

Čo môže ponúknuť deťom (a ich rodičom) skauting? Vlastné, nenahraditeľné, čo inde človek nenájde? V čom sme my, skauti, „profíci“? V praxi môžeme uvažovať akurát tak o troch veciach:

1. **ZÁLESÁCTVO.** Je to pekné, ale podľa rodiča nič pre život. Život nie je o „behaní po lese a hraní sa na indiánov“, ani o učení sa, ako prežiť, ak raz náhodou spadneme s lietadlom v Amazonskej džungli.
2. **HODNOTY** – to má v sebe ale háčik, ako ukážeme ďalej.
3. **ZÁBAVU** – a to má tiež háčik.

Výsledkom spravidla je, že rodič celkom správne posúdi skauting ako milú, neškodnú (spravidla), ale inak pre život relatívne neprínosnú voľnočasovú romantickú aktivitu. Ak na ňu je čas a peniaze a dieťa to baví, prečo nie... Ak ale niečo z toho chýba, tak skauting je prvé, čo rodič zavrhnú. Logicky...

E) VÁGNE HODNOTY

Skauting sa snaží vychádzať v ústrety všetkým. Preto v skautingu môžeme nájsť mix tých najrôznejších „hodnôt“ a v praxi ani za jednou z nich si skauting jasne nestojí. Oficiálne teda akože hej, máme svoje „tri piliere“, ale v praxi je to úplne inak. Napríklad k takému Bohu sa aj hlásime, aj nehlásime, len aby sme vyhovelí každému. V ostatnom je to veľmi podobné. Výsledok je potom asi takýto:

- Kresťania si zvolia radšej eRko, lebo v skautingu... ktovie, kto každý to tam vedie, tu je to nejaký šaman, tam liberál, a potom tie diskusie na skautfóre... skauting je proste nedôveryhodná a neodhadnuteľná organizácia. Taký farár isto radšej zverí deti svojej farnosti eRku, či Domke, než skautingu. To je fakt.
- Liberáli si ale tiež radšej zvolia nejakú inú organizáciu, napríklad Prométheus, lebo v skautingu predsa len tu vedie zbor nejaký katechéta, tam farár, hovoria aj čosi o Bohu... a tak to teda nie! Oni chcú organizáciu liberálnu, sekulárnu a nie nejakého Trójskeho koňa čiernokabátnikov!

Výsledkom môže byť, že kto sa chce zapáčiť všetkým, nezapáči sa nikomu...

Mohli by sme, samozrejme, ešte dlho diskutovať o tom, či vôbec môžeme bez konceptu „Absolútnej bytosti“ (Boha) prijímať aj nejaké objektívne a všeobecne platné hodnoty, pretože ak nie sú odvodené od niečoho objektívneho a všeobecne platného (Boh), tak sú potom iba konsenzom ľudí a teda keby Európa bola napríklad kanibalskou kultúrou, tak potom by konzumácia deduška na smotane pokojne mohla byť eticky úplne v poriadku, že? Faktom je, že sekularizácia Európy v tomto smere dokázateľne viedla k morálnemu nihilizmu, ktorý je dnes pre Európske myslenie príznačný. Ale takáto diskusia nie je cieľom tejto úvahy.

F) ZÁBAVA?

Ako sme povedali, dnes mladí ľudia majú ponuku rafinovaných dobrodružstiev. Napríklad len také hranie hier po sieti na počítači umožňuje, aby mladý človek, síce iba virtuálne, ale zato z pohodlia obývačky, vhuhol do premakaného a nanajvýš realistického sveta hry.

Potom dieťaťko príde na skauting, pozrie sa na improvizované papundeklové rekvizity a na program, čo zbúchal na kolene za víkend zaneprázdnený študák, ktorý popri tom ešte zvládal skúšky a doma okopávať záhradu... a pripadá mu to úbohé a nudné!

Je príznačné, že legendárne hry, ktoré svojho času fascinovali Foglarových skautov, sa v ankete Média umiestnili úplne na chvoste ako nezaujímavé. A ak sa na ne pozriete, naozaj nie sú nijako mimoriadne geniálne. Rozdiel bol ale v tom, že zatiaľ čo Foglar ich robil pre „nerozmaznané“ publikum detí z ulice, ktoré nič iné nemali a nič iné nikdy nezažili; tak my sa snažíme robiť to isté pre podstatne náročnejšie publikum, rozmazané počítačovými dobrodružstvami, adrenalínovými športami a všetkým možným. Apropos, Američania vo svojej štúdií skonštatovali, že jediné oddiely, ktoré v USA prosperujú, sú tie, ktoré nerobia „program“, ale skutočné a vzrušujúce „dobrodružstvo“ – dnes by sme povedali niečo o „adrenalíne“ a pod. Takýchto oddielov je ale veľmi málo...

Takže nečudujme sa, že pre mnohých mladých ľudí je skauting proste nudný a ak ich nepriťahuje skvelý kolektív, tak sa naň vyfláknu a hotovo... Nie je to pre nich žiadna tragédia, trh je presýtený ponukami a možnosťami, ako sa zabaviť a ako stráviť voľný čas.

ZÁVER...

Takže, na to, aby skauting fungoval a to aj v dnešnej, neprofesionálnej podobe, musíme, podľa mňa, urobiť asi toto:

- **Ponúknuť niečo, čo iné organizácie neponúkajú.** My, v DR, sme sa o to pokúsili v module Rádu Svetla. Uvidíme, či sa to podarí... Podľa mňa by to malo byť niečo takéto:
  - **DO ŽIVOTA** – so sloganom: „Rodičia, chcete, aby sa Vaše dieťa dostalo na VŠ a aby sa skvelo uplatnilo na trhu práce, v živote i v manželstve? Prihláste ho do skautingu!“ – a podložené konkrétnymi faktami, percentami a kvalitným programom. Skautingu ako „*behaniu po lese a hraníu sa na indiánov*“ asi definitívne odzvonilo.
  - **JASNÉ HODNOTY** – je jasné, že hodnoty skautingu nie sú prejazdné pre všetkých ľudí na Slovensku, ale v čase, keď v skautskom veku žije na Slovensku asi pol milióna mladých ľudí a skauting z toho oslovuje asi 1,3%, asi nemáme veľa čo stratiť, že?
- **Kvalitný program.** Fakt, že skauting desať rokov „fungoval“ bez výchovného programu, je naozaj „úžasný“. Teraz program máme, ale otázka je, nakoľko naozaj dokáže sformovať mladého človeka (ukáže čas) a nakoľko sa naozaj uskutočňuje (bola by zaujímavá štatistika, koľko skautov v SR už zavŕšilo 1. a koľko 2. stupeň!)
- **Vodcov, ktorí vodcovstvo prijímajú ako poslanie.** To je asi hlavný rozdiel medzi skautingom a náboženskými organizáciami. Pre veriaceho je vedenie a pôsobenie v náboženskej organizácii vecou *poslania*, s ktorým je stotožnený a je mu jasné, že bude od neho vyžadovať obety. Bez z tohto základu, obávam sa, sme v pokušení chápať vodcovstvo v skautingu ako možnosť sebarealizácie, možnosť vylepšiť si budúci profesný životopis (vo Veľkej Británii, či v USA to môže urobiť zázraky), môcť si trochu pocestovať... – a to je zúfalo málo!

PREHLÁSENIE:

Nakoniec ešte moje osobné prehlásenie:

- Písal som to stručne (ako pre inteligentov, ktorí si veľa domyslia) a rovno do compu. Takže nesnažte sa ťahať za slovíčka, nie je to desať rokov koncipovaná filozofická esej.
- Isto to nie je vyčerpávajúca štúdia. Sú to iba podnety a postrehy.
- Sú to moje osobné postrehy – nie názory DR, ani SLSK.
- Nakoniec sa vopred ospravedlňujem všetkým, ktorým sa z toho zdvihne žalúdok (osobitne Manyakovi). Sorry!